

Competitivitate. Un drum lung pentru a prinde Europa din urmă*

Andreea VASS

Institutul de Economie Națională al Academiei Române

Abstract

Our efforts of adjusting the political, economic, social and legislative systems emerged into a buoyant and dynamic economic environment after 2000. Still, with very few exemptions, the international classifications of the prosperity driving forces' performance throws Romania at the European periphery. Escaping it is the roughest ride to catch up with the EU. We start with a short debate on what makes nations competitive and an overview of the Romania's growth and productivity facts, focusing further on the key policy challenges and benchmarking. Finally, we provide few recommendations for the economic competitiveness policy-making in Romania.

Keywords: *competitiveness, productivity, public policy-making, ntegration, absorption of EU funds.*

JEL classification: O47, F15, F59, H5, J24.

Cum ajung națiunile competitive

Competitivitatea este un concept comparativ care măsoară capacitatea și performanța unei firme, ale unui sector economic sau ale unei întregi economii de a vinde și furniza bunuri și servicii pe o anumită piață. Faptul că avuția unei națiuni este condiționată în mare măsură de

succesul său pe piețele lumii este o ipoteză, nu o certitudine. De exemplu, Uniunea Europeană este cel mai mare exportator pe piețele globale, dar rămâne mai puțin competitivă față de Statele Unite și Japonia. Chiar dacă majoritatea economiștilor împărtășesc aceleași opinii cu privire la cauzele “problemelor europene” – taxele și reglementările impuse de sistemele sofisticate de protecție socială din țările membre –, totuși, decidenții politici europene, începând cu Jacques Delors, indică drept cauză principală a

* Punctele de vedere exprimate în această lucrare au fost prezentate în *Policy Warning Reports* lansată de SAR în martie 2007.

somajului în Europa nivelul scăzut al investițiilor în infrastructură și tehnologii avansate (Delors, 1993). Ținta *Agendei de la Lisabona* – ca UE să devină cea mai competitivă regiune până în 2010 – a fost curând înlocuită prin *strategia creșterii economice și a creării de locuri de muncă*. Acestea devin principalele căi de creștere a competitivității.

În acest context, provocările curente ale politicilor publice identificate în *Raportul european privind competitivitatea* din decembrie 2006 depind de: liberalizarea pieței de energie, eficiența și diversificarea resurselor, reglementarea mediului economic, politicile privind inovarea și transferul tehnologic care să contribuie la o strategie de piață lider. Așadar, competitivitatea rămâne un concept prea puțin înțeles, în pofida recunoașterii pe scară largă a importanței sale.

Cu toate acestea, majoritatea economiștilor sunt de acord că prosperitatea economică a unei națiuni este determinată de productivitate, atât în sectorul bunurilor comercializabile, cât și al celor necomercializabile. Prin urmare, ca să înțelegem ce înseamnă în fapt competitivitatea, trebuie să pornim de la sursele bunăstării unei națiuni. Standardul său de viață este determinat de *productivitatea* economiei, măsurată ca valoare a producției de bunuri și servicii obținute pe o unitate de resurse – cunoștințe, capital, resurse umane și naturale. Altfel spus, productivitatea determină standardul de viață pentru o regiune sau o țară prin salarii, profituri la capital sau la alte resurse (Porter, 1990).

- Productivitatea este dată de valoarea produselor și serviciilor (unicitate, calitate) și de eficiența cu care acestea sunt obținute.
- Ea nu depinde de industriile care se

concurează într-o regiune sau o națiune, ci de concurența dintre firmele respectivelor industrii.

- Productivitatea reflectă opțiunile de producție ale firmelor locale și străine din acel spațiu. Naționalitatea investitorului devine o chestiune secundară.
- Atât productivitatea industriilor din afara regiunii, cât și cea a industriilor locale sunt fundamentale în creșterea competitivității
- Aprecierea sau deprecierea cursului de schimb nu conduce la deprecierea sau aprecierea competitivității unei economii.

Totuși, națiunile și regiunile concurează în a oferi cele mai atractive medii de desfășurare a activității. Sectoarele public și privat ar trebui să joace roluri diferite, dar corelate, pentru crearea unui mediu de afaceri productiv. Un context macroeconomic, politic, legislativ și social solid creează premisele competitivității. Dar nu este suficient. Firmele sunt cele care creează avuție, nu Guvernele. Principalii factori care determină competitivitatea firmelor sunt:

- costurile – ca de exemplu salarii, utilități – și prețurile;
- calitatea mediului de afaceri, dată, de pildă, de o mai bună infrastructură fizică, un nivel mai ridicat al educației, al formării continue, al cercetării, de un mediu legal și fiscal mai favorabil inițiativei antreprenoriale, concurenței, productivității și inovării.

Analizând grupurile de companii, Michael Porter definește patru “piloni” ai *“diamantului competitivității naționale”* care favorizează identificarea principalelor puncte tari și slabe naționale și sectoriale (Porter, 1990):

- existența resurselor (resurse umane, cercetare, structuri informaționale);

- un mediu economic care stimulează inovarea;
- structura și calitatea cererii interne;
- prezența industriilor suport.

În definitiv, decidenții politicilor publice trebuie să urmărească cu atenție alocarea resurselor și eficiența folosirii lor, mediul economic stimulator, precum și progresul social. O economie competitivă este capabilă să genereze o creștere economică ridicată și pe termen lung.

1. Creșterea economică și productivitatea în România

Consiliul European de la Helsinki, din decembrie 1999 – când România a fost invitată la negocieri pentru a deveni stat membru al UE –, marchează momentul în care eforturile noastre de ajustare a sistemelor economic, politic, social și legislativ au sporit semnificativ. Exigențele de integrare ale *acquis-ului comunitar* au condus la modernizarea managementului sectoarelor public și privat în vederea asigurării unei economii de piață funcționale. Coerența acestor politici a crescut constant, fapt reflectat și de dinamica economică efervescentă de după anul 2000. Astfel, PIB pe locuitor al României a atins în anul 2005 34% din nivelul mediu al UE-25. Pentru 2006, estimările indică o reducere a decalajului până la 36%, la paritatea puterii de cumpărare (PPC), respectiv la 17% în prețurile curente ale pieței.

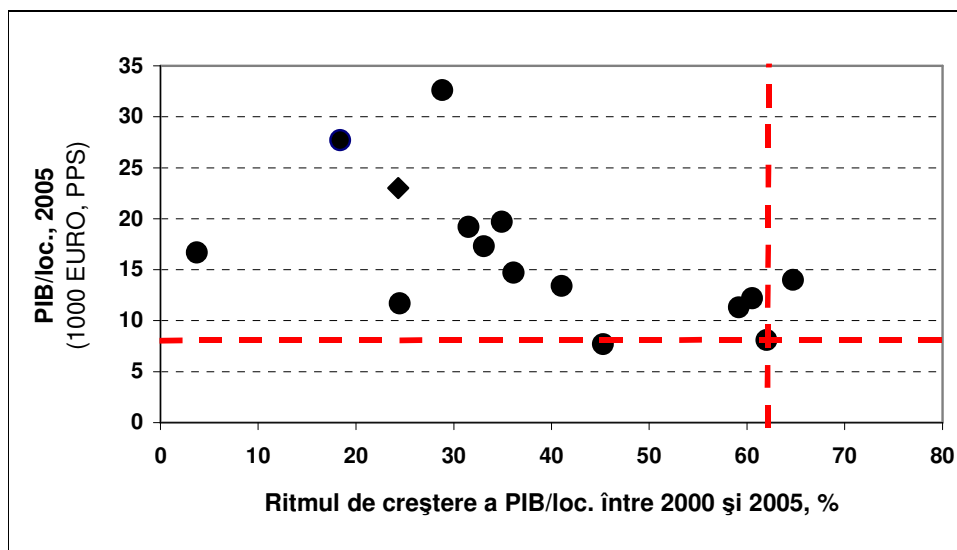
Integrarea României în economia globală, pornind de la parteneriatul strategic cu Uniunea Europeană, s-a bazat în principal pe forța de muncă ieftină și pe exporturi centrate pe tehnologi scăzute și medii. Astfel, s-au creat condiții pentru rezolvarea unor probleme sociale grave

prin crearea de locuri de muncă. Totuși, valoarea adăugată a acestor exporturi este mică, având o contribuție modestă la creșterea nivelului de trai și la realizarea unor ritmuri ridicate de creștere economică pe termen lung.

Competitivitatea la nivelul fiecărui individ, companie, sector și la nivelul mediului economic ca întreg este singura forță care poate conduce la recuperarea decalajelor pe piața internă a UE-27 (cu atât mai mult după aderarea la moneda unică europeană – prefigurată pentru 2014). Poveștile de succes nu lipsesc din peisajul românesc. Totuși, cu foarte puține excepții, majoritatea clasamentelor internaționale ne aruncă la periferia Europei în ceea ce privește performanța factorilor determinanți ai competitivității. Revigorarea impune o dezvoltare economică accelerată și de foarte lungă durată în România față de media UE.

Cu un PIB pe locuitor de 9.446 \$ (PPC) în 2006, România este considerată o economie cu un venit mediu spre ridicat, potrivit clasificărilor Băncii Mondiale (IMF, 2006). Performanțe deosebite se resimt la câțiva indicatori cheie ai competitivității, față de media EU-25 și de noile state membre ale UE:

- România are unul dintre cele mai ridicate ritmuri medii de creștere a PIB pe locuitor în regiune (aproape 10% anual între 2000-2005, la PPC), fiind depășită doar de Estonia. În pofida acestui dinamism, înregistrăm încă cel mai scăzut nivel al PIB pe locuitor în 2005 comparativ cu ceilalți membri ai UE, cu excepția Bulgariei.
- PIB a crescut chiar mai repede în perioada 2004-2006. În 2004, creșterea PIB a fost de 8,4%, una dintre cele mai mari în Europa. Acest ritm s-a înjumătățit în 2005, în principal datorit

Sursa: calcule ale autorului; Baza de date Eurostat, ianuarie 2007.

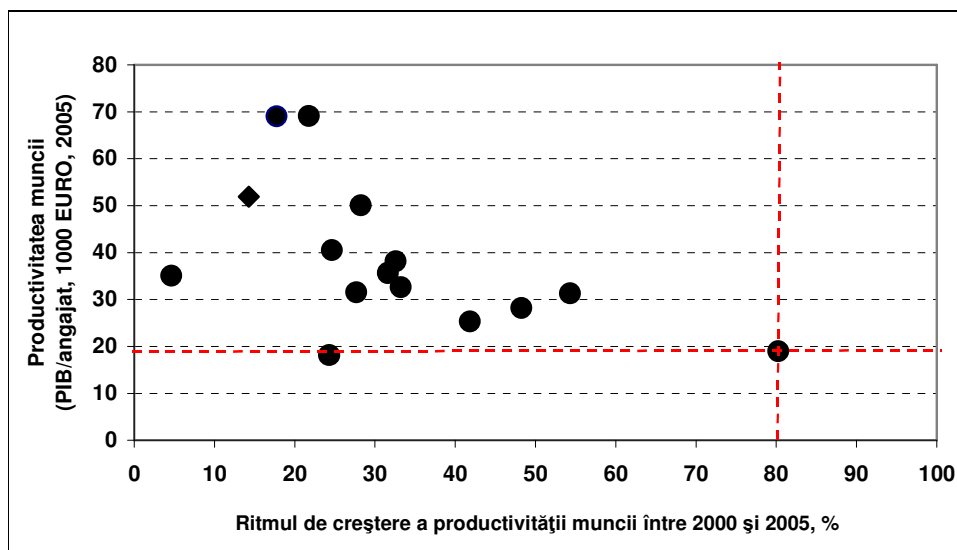
Figura 1: Performanțele creșterii PIB

rită inundațiilor din importante zone agricole. Pentru 2006, creșterea PIB este estimată la cel puțin 7%. Pentru următorii ani, potențialul de creștere a PIB e evaluat la aproximativ 6%.

- Creșterea productivității muncii (PIB pe persoană ocupată) cu 80%, între 2000 și 2005, pare să indice România ca un real performer în regiune. Explicația acestei evoluții este dată însă de scăderea semnificativă a forței de muncă din economie: cu mai mult de 1,5 milioane de angajați. Totuși, nivelul productivității muncii rămâne unul dintre cele mai scăzute. În 2005, el a fost de 2,8 ori mai mic decât media UE-25 și de 3,6 ori mai mic decât în Irlanda. În mod surprinzător, restructurarea economică a fost însoțită de un nivel redus al șomajului, de 5,1% în noiembrie 2006, mult mai scăzut decât în țări europene mai mari sau mijlocii, cum ar fi Polonia (14%),

Germania (12%), Franța (9%) sau Spania (7,6%).

- Productivitatea muncii în industrie a crescut cu 11% în primele 3 trimestre ale anului 2006, în special pe seama dinamismului productivității în industria mineritului și a extracției, a materialelor de construcții (26,6%), urmate de industria prelucrătoare (10,5%) și de cea a energiei electrice și termice, gaz și apă (5,8%).
- Deși exporturile românești pe locuitor au crescut mult mai repede decât în multe alte țări centrale și est-europene (TCEE), între 2000 și 2005, nivelul lor nominal rămâne de departe cel mai scăzut. Schimbările structurale acționează în favoarea sectoarelor cu înzestrare tehnologică mijlocie (35% din totalul exporturilor în 2006) și într-o mai mică măsură în favoarea produselor bazate pe tehnologie avansată (cu plus 5 procente în ultimii 7 ani,

Sursa: calcule ale autorului; Baza de date Eurostat, ianuarie 2007.

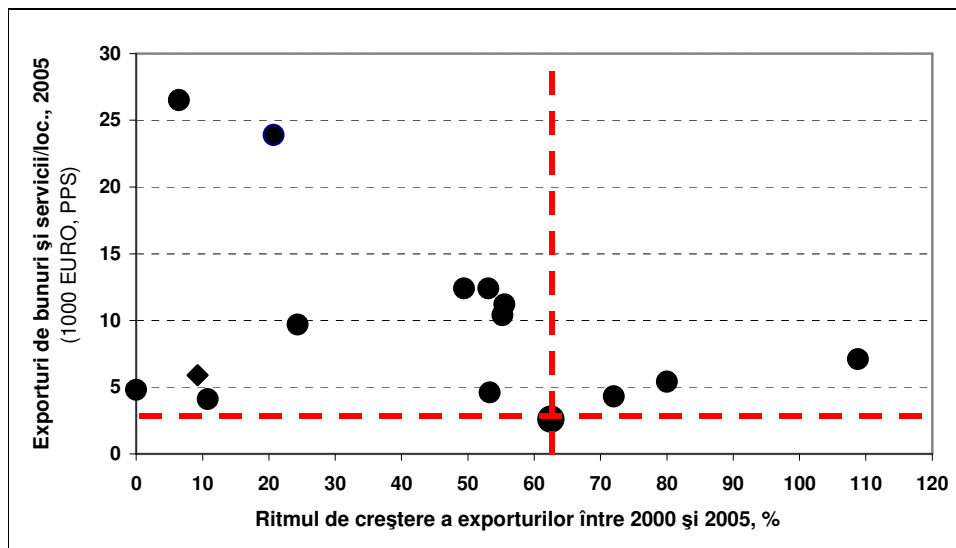
Figura 2: Productivitatea muncii

atingând aproape 13% în structura exporturilor în 2006); exporturile bazate pe materii prime și pe tehnologii scăzute domină cu circa 50% în total (în conformitate cu estimările autorului).

- Principalele produse exportate de România sunt confecțiile și textilele, produsele din piele și încălțăminte, cu o pondere de 25% în totalul exporturilor (prețuri FOB), urmate de mașini industriale, echipamente electrice și electronice (18%), produse metalurgice (13%), produse minerale (10%), lemn și mobilă (10%), mașini și alte autovehicule (9%), produse chimice (6%), software, produse farmaceutice și agricole (fructe, legume și flori). Comerțul exterior este centrat pe statele membre ale UE, având Germania și Italia drept cei mai importanți parteneri comerciali. Totuși, deficitul comercial extern se mărește. Importurile au depășit exporturile cu aproape 50%

în 2006, semnificativ mai mult decât în anii precedenți.

- Într-un raport în care se compară România și Polonia se consideră că modelul de specializare a exporturilor plasează cele două țări pe cele mai puternice poziții pe piața UE în industriile producătoare de bunuri bazate pe tehnologie scăzută și medie; în același timp, cota de piață a exporturilor bazate pe tehnologie înaltă rămâne foarte mică. Polonia este totuși mai avansată, cu sectoare bazate pe tehnologii medii și înalte mai dinamice. Productivitatea a crescut mai rapid decât salariile, iar costul unitar al forței de muncă în industria prelucrătoare a scăzut cu 17,8% între 2002 și 2005. Costurile producătorilor polonezi s-au diminuat, permițându-le să concureze pe piață cu prețuri mai mici și să vândă cantități mai mari. Spre deosebire de Polonia, în aceeași perioadă în România, pro-

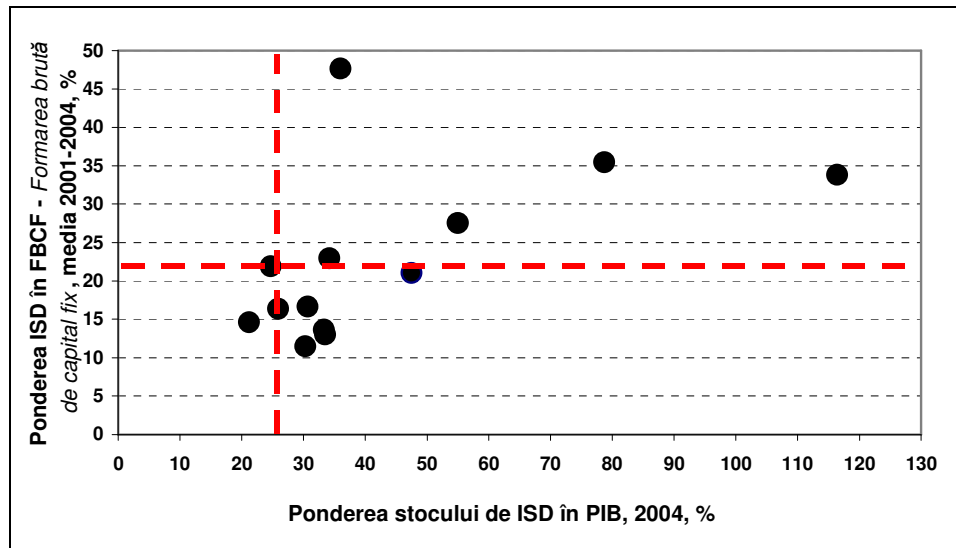
Sursa: calcule ale autorului; Baza de date Eurostat, ianuarie 2007.

Figura 3: Performanța exporturilor

ductivitatea nu a crescut la fel de repede ca și salariile, fapt care a dus la creșterea costului unitar al forței de muncă cu 24,5%. Exportatorii români nu au mai putut exporta la fel de mult și la aceeași calitate ca până acum. Ei au fost siliți totuși să crească prețurile de export. Totuși, în industria poloneză, costul unitar mediu al forței de muncă este per total mai mare decât în România; dar mai mic în cazul industriilor principal exportatoare, precum textile, confecții, pielărie, echipamente mecanice, electrice și electronice, mijloace de transport. Exportatorii români sunt supuși presiunilor de aliniere a costurilor și prețurilor, astfel încât menținerea competitivității a impus creșterea calității. Ei nu au reușit însă să mărească volumul desfacerilor. Spre deosebire de români, producătorii polonezi au crescut volumul exporturilor mai rapid decât calitatea acestora

(Hunya, 2006).

- Investițiile străine directe (ISD) în România au crescut. Totuși, chiar și în 2004, România era în urma celorlalte țări în ceea ce privește ponderea stocului de ISD în PIB, cu excepția Lituaniei și a Sloveniei. O cincime din formarea brută de capital fix a fost acoperită de investițiile străine directe, în perioada 2001-2004, de două ori mai mică decât în Bulgaria. ISD ar trebui să susțină competitivitatea prin introducerea bunelor practici internaționale, a abilităților manageriale, a expertizei și investițiilor de capital în mediul economic local.
- Creșterea recentă a ISD în economia românească se poate explica prin scoaterea întârziată la privatizare a companiilor de stat, *pe de o parte*, și prin introducerea cotei unice de impozitare de 16%, atât pentru veniturile personale cât și pentru profitul com-

Sursa: calcule ale autorului; Baza de date Eurostat, ianuarie 2007.

Figura 4: Atragerea investițiilor străine directe

paniilor – una dintre cele mai mici cote din Europa –, *pe de altă parte*.

O creștere mult mai puternică a ISD a urmat în 2005-2006, impunând România ca cea mai atractivă destinație pentru investiții în TCEE. Aceste performanțe (5,2 miliarde euro în 2005 și 8,5 miliarde euro în 2006) sunt explicate parțial de câteva privatizări majore în domeniul bancar (de exemplu, achiziția BCR de către ERSTE – Austria). La acestea se adaugă privatizările companiilor de gaz și cumpărarea lor de către Gaz de France și Ruhrgas (Germania) care au dus la un stoc de ISD de aproape 29 miliarde euro în 2006 (aproape de performanța poloneză din 2004, de aproximativ 30% din PIB).

La acestea se adaugă măsurile luate pentru a îmbunătăți mediul economic, în special în ceea ce privește facilitarea deschiderii unor noi firme, stimulente pentru sporirea numărului de angajați și a ratei profitabilității în sectorul privat (care a

atins un nivel, fără precedent, de 5% în 2005). De fapt, intervenția Guvernului în economia românească este chiar mai mică decât în alte economii europene (Heritage Foundation, 2006).

- Reformele din mediul economic. Cadru legal pentru înființarea unei firme în România e mult mai favorabil decât în regiune și în țările OECD. Procedurile, costurile și timpul necesar s-au diminuat semnificativ, plasând România pe locul 7 în lume în ceea ce privește ușurința cu care se creează o firmă și se pătrunde pe piață (Banca Mondială, 2006). Îmbunătățiri semnificative se observă și în facilitarea importurilor și exporturilor, România obținând astfel un avantaj competitiv față de alte 86 de țări din lume în 2006. Protecția investitorilor și respectarea contractelor sunt destul de solide. Cota unică de impozitare e de asemenea competitivă, dar varietatea

Caseta 1: Aparținența la UE nu garantează o competitivitate mai înaltă: cazul țărilor din Europa Centrale și de Est (TCEE)

Îmbunătățirea competitivității înaintea aderării. Republica Cehă, Polonia, Ungaria etc. au luat măsuri la începutul anilor 1990 pentru promovarea competitivității, pentru întărirea guvernării și pentru stimularea investițiilor străine directe având ca obiectiv integrarea companiilor interne în rețeaua producției globale.

La nivel global, economiile TCEE au cunoscut ritmuri de creștere relativ puternice, apropiate *tigrilor asiatici* din ultimul deceniu (cu excepția Chinei, cu un ritm de creștere economică de aproape 10% în ultimele decenii). Dinamica creșterii lor s-a accelerat în ciuda unei încetiniri a cererii pe piețele principalelor parteneri comerciali. Deși sunt considerate mai mici decât concurenții lor est-asiatici, TCEE (luate împreună ating cam jumătate din dimensiunea Chinei), ele au atins o cotă de piață considerabilă în UE-15 – principala lor piață de export. De asemenea, o reducere pronunțată a deficitelor lor comerciale, în ciuda cererii reduse din UE și a întăririi monedelor lor, relevă îmbunătățiri considerabile ale competitivității în regiune.

Proгноza creșterii regionale: TCEE este lider mondial

Creștere PIB real	2006	2007-2011
America de Nord	3,2	2,6
Europa de Vest	2,8	2,3
<i>TCEE</i>	6,3	5,5
Asia	5,3	4,5
Asia fără Japonia	5,9	5,2
America Latină	4,7	3,7
Oriental Mijlociu/Africa de Nord	5,8	5,2
Africa Sub-Sahariană	4,3	5,0

Sursa: European Intelligence Unit, ianuarie 2007.

TCEE vor ajunge în perioada 2007-2011 *regiunea cu cea mai rapidă creștere economică din lume*, conform estimărilor *European Intelligence Unit* din ianuarie 2007. Această tendință duce la o creștere fără precedent a concurenței în regiune în anii următori:

- TCEE au produs numai 4% din PIB mondial în 2005 (la cursul de schimb al pieței), dar înregistrează cea mai mare creștere economică în 2006.
- Astăzi, regiunea TCEE atrage mai multe investiții străine directe decât oricare altă zonă de pe glob (record ISD în 2005 de 80 mld. dolari, *UNCTAD, 2006*), cu o creștere anuală a părții ei de pe piață între 1,1 mii miliarde dolari și 1,3 mii miliarde dolari. Industriile bazate de forță de muncă ieftină vor continua să migreze spre alte zone, dar industriile cu valoarea adăugată mare, cercetare și dezvoltare, servicii integrate etc. se mută în regiune, la un nivel fără precedent.
- Avantajele comparative derivă din percepția unor riscuri mai mici în TCEE decât în America Latină, China, India, Orientul Mijlociu sau Africa.
- Finanțările europene între 2007-2013 de 140 de miliarde dolari sunt o oportunitate, dar ea depinde de capacitatea reală de absorbție a lor.

Statutul de membru al UE nu garantează automat o creștere economică mai puternică. Vechii membri își vor menține avantajele competitive în serviciile economice avansate. Dar, în ceea ce privește infrastructura (capital uman, telecomunicații etc.) și ușurința cu care se fac afaceri, noii membri ocupă poziția a patra, în urma celor două grupe de țări avansate economic (UE și OECD) și a celor mai avansați tigri asiatici. România și Bulgaria sunt în general clasate la niveluri inferioare, ceea ce înseamnă că trebuie să-și apere pozițiile în fața concurenților mai slabi din rândul tigrilor asiatici și în fața economiilor care se dezvoltă, precum Turcia și Mexic. Cele două piețe uriașe în dezvoltare, India și China, mai au încă un drum lung de parcurs pentru a atinge aceste niveluri ale indicatorilor calitativi.

O caracteristică aparte a grupului UE-10 este performanța atinsă în privința capitalului uman și infrastructurii economice, neegalată încă de performanțele instituționale, care ar putea să garanteze un mediu economic credibil și sănătos.

taxelor este încă mult prea mare, iar procedurile pentru înregistrarea unei proprietăți sunt încă dificile. În ciuda acestor rezultate pozitive, calitatea actelor normative adoptate între 2004 și 2006 este nesatisfăcătoare. Dificultățile întâmpinate în disponibilizarea muncitorilor și închiderea unor firme neprofitabile sunt alte puncte slabe ale mediului economic din România, care exercită presiuni asupra dezvoltării inițiativei private.

- Sectoarele cu cea mai mare creștere în 2006 au fost:
 - construcțiile și alte ramuri legate de acest domeniu – industria materialelor de construcții, construcțiile metalice – cu 13% în 2006, respectiv o creștere prognozată de 12% pentru 2007;
 - industria echipamentelor electronice – cu o creștere de 10,6% în 2006;
 - industria telecomunicațiilor;
 - producerea și distribuirea energiei electrice și termice;
 - industria mobilei.

Un sector financiar în plină creștere sprijină dezvoltarea industriei. *Sectorul bancar* este bine dezvoltat, cu un volum al activelor în valoare de 38 de miliarde euro. Pe piața românească activează 39 de bănci, din care 6 sunt sucursale ale unor bănci străine. 58% din activele bancare sunt concentrate în portofoliul primelor cinci bănci din sistem, iar băncile străine dețin majoritatea activelor bancare (87,8%). *Sectorul de asigurări* s-a dezvoltat exponențial, reprezentând la sfârșitul anului 2005 1,2% din PIB. În 2006, estimările indicau o creștere cu aproape 20%. Deși mai puțin dezvoltată decât sistemul bancar, *pieța de capital* este una dintre cele mai dinamice piețe din Europa, cu o capitalizare de aproximativ 21

de miliarde euro în 2006. Perspectivele de dezvoltare ale acestor sectoare sunt pozitive, pornind cel puțin de la îmbunătățirea legislației care protejează investitorii, introducerea obligațiunilor ipotecare, lansarea fondurilor de pensii private și accesul la piața UE.

2. Principalele provocări ale competitivității

România continuă să aibă o economie dependentă de fluctuațiile resurselor, cu orientări timide spre sectoarele intensive în cunoștințe și inovare.

Nu trebuie să cădem pradă iluziilor și să pierdem din vedere perspectiva mai largă. *România este o economie bazată pe factori de producție și care abia acum trece într-o etapă superioară de dezvoltare, bazată pe eficiență. Avem practic două opțiuni:*

- să concurăm pe piața europeană și globală cu Polonia, China și India în industriile intensive în forță de muncă, sau
- să dezvoltăm o politică investițională eficientă pentru a transforma România într-un jucător activ pe piața globală bazată pe tehnologiilor înalte.

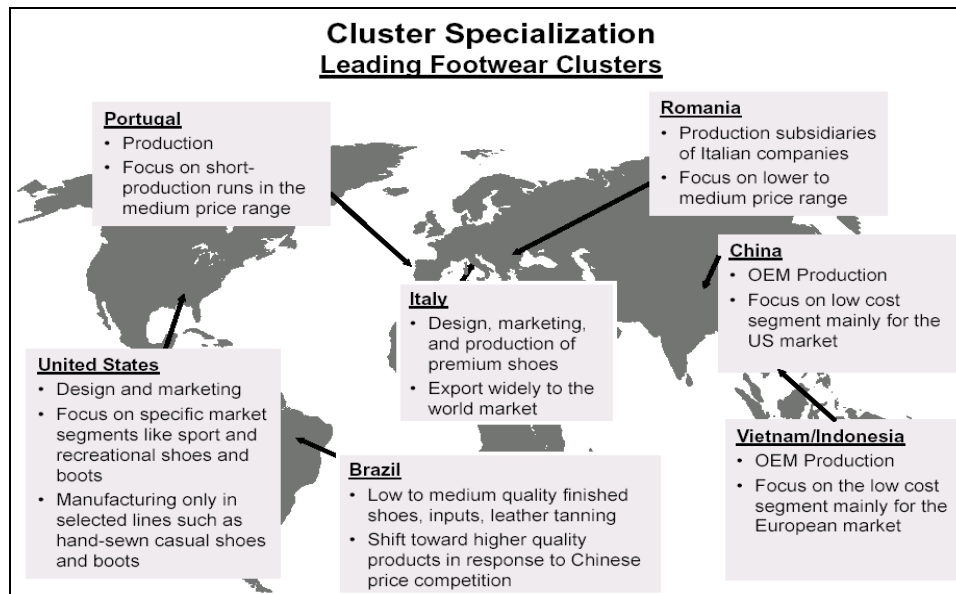
Luând în considerare perisabilitatea primei opțiuni, ne rămâne să jucăm cea de-a doua carte. Așadar, firmele din România nu vor fi capabile să concureze pe plan internațional bazându-se doar pe resurse naturale și salarii mici, ci vor fi nevoite să se orienteze spre diversificare, spre productivitate și calitate, spre inovație în producție, design și servicii. România nu are altă șansă decât să devină o economie dinamică, bazată pe cunoaștere, valorificând oportunitățile oferite de integrarea europeană, poziția strategică, o

politică externă clară, abundența resurselor naturale, politici macroeconomice sănătoase, dar și de industriile cele mai înfloritoare, de forța de muncă încă ieftină și înalt-calificată, precum și de creșterea pieței de capital. În termeni pragmatici, perspectiva economică trebuie să fie coerentă și unitară: chiar dacă fiecare domeniu pare o prioritate, perspectiva în economie trebuie să acopere câteva obiective-cheie, puține la număr și care vizează nișele capabile să susțină dezvoltarea pe termen lung.

Totodată, productivitatea este determinată de factori diferiți în Suedia față de România sau Bulgaria, la rândul lor diferiți în Ghana. Porter consideră că țările lumii se află în trei stadii specifice de dezvoltare: primul este bazat pe factorii

de producție, cel de-al doilea pe eficiență, cel din urmă pe inovare; ele implică grade de complexitate a operațiunilor economice din ce în ce mai ridicate (Porter, 1990).

a) *În primul stadiu*, competitivitatea depinde îndeosebi de buna funcționare a instituțiilor publice și private, infrastructura adecvată, un cadru macroeconomic stabil, condiții bune de sănătate și educație primară. A se vedea, de exemplu, nivelul de specializare al României în ramura industriei mondiale de încălțăminte, în prezența filialelor companiilor italiene. Firmele românești s-au axat pe o gamă de produse cu prețuri mici și medii. Orientarea recentă spre design, marketing și încălțăminte de lux a fost fundamental influențată de legăturile și concurența dintre firme (Figura 5).

Sursa: Cercetare a echipei de studenți de la Harvard Business School – Van Thi Huynh, Evan Lee, Kevin Newman, Nils Ole Oermann (Porter, 2006)

Figura 5: Rolul României în industria globală de încălțăminte

b) Pe măsură ce veniturile cresc, România ar trebui să treacă în *stadiul al doilea* de dezvoltare, în care să se axeze pe procese de producție mai eficiente și pe o calitate mai ridicată a produselor. Competitivitatea este determinată în acest stadiu în special de către educația superioară, formarea profesională continuă, de piețe eficiente și de capacitatea de valorificare a beneficiilor tehnologiilor existente. Acestea sunt problemele care împiedică creșterea competitivității economiei românești. Pe ele ne vom concentra în cele ce urmează.

c) În *cel de-al treilea stadiu*, pe măsură ce țările evoluează, capacitatea de a susține niveluri mai mari de salarii și standarde de viață adecvate depinde de abilitatea de a concura cu produse unice și noi, obținute prin procese de producție sofisticate și inovare. De exemplu, Singapore, unul dintre cazurile cu mari succese economice din secolul XX, economia cu cel mai mare nivel al exporturilor pe cap de locuitor în lume, se află în plină tranziție spre acest stadiu.

Comparând diferite țări și experiențe regionale, ajungem la concluzia că trecerea prin diferite stadii nu este neapărat un proces linear sau gradual și nici nu se derulează automat. De aceea, România trebuie să rezolve simultan problemele legate de avantajele competitive tradiționale și de principalele obstacole din calea competitivității, precum și să dezvolte noi active competitive.

Presiunile concurențiale specifice post-aderării constau în pierderea de competitivitate în industriile masiv utilizatoare de forță de muncă slab calificată, pe de o parte din cauza pierderii treptate a avantajelor legate de costuri și, pe de altă parte, datorită presiunilor exercitate de importurile din China și alte piețe europene ieftine.

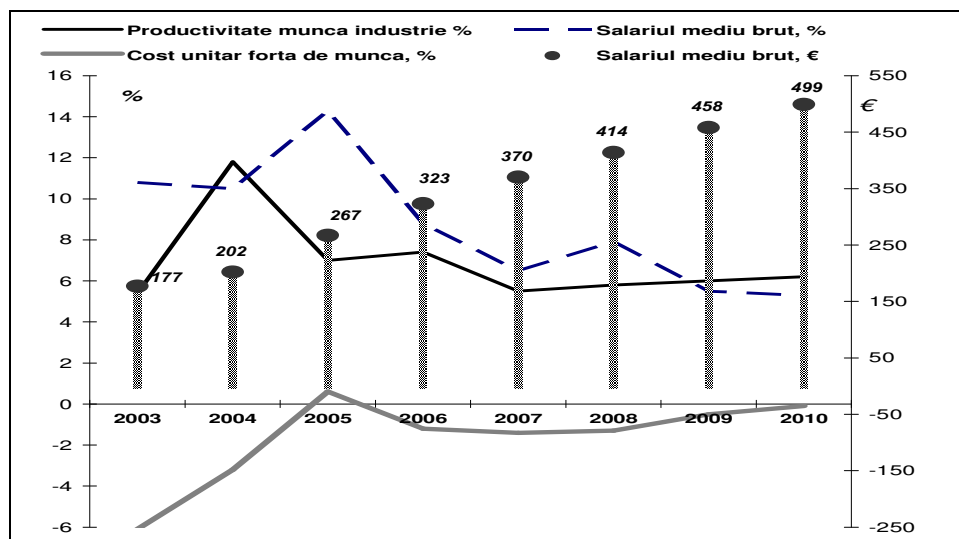
Costurile cu forța de muncă *versus* productivitatea muncii

În 2007, după integrarea în UE, se vor exercita presiuni puternice pentru creșterea salariilor spre nivelul celor din vestul Europei. Comisia Europeană anticipează și o creștere a productivității muncii pentru 2006-2008 (European Commission, 2006a).

Ritmul de creștere al productivității și al salariilor este mai mare în România decât în celelalte state din UE-27. Dar dacă productivitatea muncii pe persoană ocupată va fi depășită de compensațiile salariale, așa cum prognozează Comisia Europeană, vom înregistra o pierdere de competitivitate pe termen scurt. Pe de altă parte, această situație ar putea determina un număr mai mare de emigranți români să revină în țară, cu deprinderi mai bune și o motivație mai puternică¹.

Comisia Națională de Prognoză estimează totuși o creștere anuală negativă a costului unitar al muncii în perioada 2006-2010 (Figura 6). Aceasta înseamnă că compensațiile salariale vor crește mai încet decât productivitatea muncii, inversând trendul vizibil în 2005. De ce? Parțial pentru că până în 2004, nivelul scăzut al salariilor a făcut din România o zonă atractivă de investire din Europa de Est, în special pentru industriile care foloseau intensiv forță de muncă. Apoi, atractivitatea pentru industriile bazate pe forță de muncă ieftină, dar cu o calificare înaltă, cum sunt IT și *call center*, a crescut semnificativ.

¹ Conform ultimelor estimări, numai 12% dintre emigranții români s-au întors cu o diplomă universitară, un procent mult mai mic decât în Bulgaria sau în alte țări din ECE (Mansoor și Quillin, 2007).

Sursa: National Commission for Economic Forecasting, 2006.

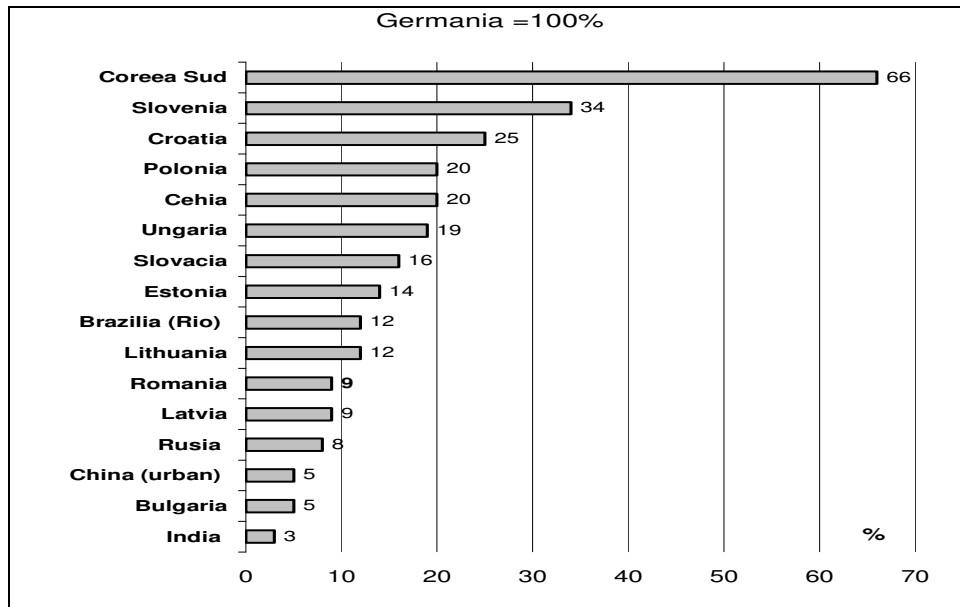
Figura 6: Costurile cu forța de muncă versus productivitatea muncii

Creșterea salariilor în România pornește însă de la un nivel foarte scăzut, în comparație cu vestul Europei. Un studiu recent arată că în 2006 costul salarial mediu săptămânal brut în România a fost de 66 de euro – cu 80% mai mare decât în Bulgaria, similar celui din Letonia, dar de peste două ori mai mic decât în Ungaria, de aproape 4 ori mai mic decât în Slovenia și de peste 10 ori mai mic decât în Germania (FedEE, Pay in Europe 2006, www.fedee.com). Aceste date justifică preocuparea noastră pentru creșterea salariilor, dar trebuie să prevenim în același timp ritmurile excesive de creștere. Apoi, să nu uităm că nivelul salariilor în multe dintre statele concurente pe piața europeană este mult mai scăzut decât în Bulgaria, Letonia și România (Figura 7). Atât India cât și China înregistrează creșteri rapide în producția industrială și în centrele de servicii IT, în timp ce Rusia devine tot mai atractivă pentru investițiile

interne, datorită îmbinării unor piețe interne uriașe pentru bunuri și servicii cu niște salarii foarte mici.

Există o serie de alte probleme stringente asupra căreia Guvernul României trebuie să se aplece, îndeosebi cele patru sectoare care frânează puternic productivitatea economică. Ele sunt: agricultura, energia, turismul și infrastructura.

- Ponderea agriculturii în economie este mare. Peste 10% din PIB-ul României rezultă din producția agricolă, față de doar 2% în UE (3% în Polonia). În plus, o treime din populația României este angajată în agricultură și producție primară, una dintre cele mai mari ponderi din Europa. Contribuția la export este însă nesemnificativă. Cu toate acestea, agricultura rămâne principala destinație a fondurilor structurale europene. Dacă luăm în considerare și prețul redus al terenurilor arabile, sau investițiile prevăzute în me-

Sursa: FedEE, Pay in Europe 2006, www.fedee.com.

Figura 7: Câștigurile brute medii pe săptămână în sectorul privat, 2006

diul rural, acest sector devine unul din cele mai atractive, cu un potențial de creștere substanțial.

- Intensitatea energetică a economiei românești este de patru ori mai mare decât media EU-25 (*Atlas Method of World Bank, 2005*). Această lipsă de eficiență apare atât la nivelul producției, cât și la nivelul distribuției și al consumului. Procesul continuu de liberalizare nu a transformat încă piața într-una eficientă și cu prețuri competitive.
- Turismul are o contribuție la PIB de trei ori mai mică decât în țări ca Spania, Italia, Grecia, unde este un activ economic important. Ponderea sa în export este de 2,5 ori mai mică decât media UE-25. Bulgaria a înțeles mai rapid oportunitatea și a acționat în consecință, ajustându-și oferta pentru Germania și Marea Britanie, de de-

parte cei mai importanți consumatori europeni în domeniu. România ar trebui să mizeze pe turismul economic, balnear și pe agroturism.

- Cu numai 200 de km de autostradă, România este mult în urma Ungariei și Poloniei. În consecință, costurile de transport și infrastructură sunt mult mai mari. Cu o economie în expansiune, necesitățile legate de dezvoltarea infrastructurii, a transportului sunt foarte mari. Guvernul a dezvoltat o strategie foarte ambițioasă pentru următorii 10 ani, bazată pe:
 - modernizarea rețelei de drumuri – se va pune accent pe construcția de autostrăzi (aproximativ 1050 km);
 - asigurarea interoperabilității căilor ferate (o lungime de 1100 km);
 - creșterea traficului de mărfuri în porturile interne și maritime, pre-

cum și modernizarea echipamentelor și facilităților în cele patru aeroporturi de interes național (furnizarea de servicii pentru 11,3 milioane de călători pe an).

Într-o economie bazată tot mai mult pe cunoaștere, educarea forței de muncă și formarea profesională continuă devin factori-cheie ai succesului economic, ai productivității, ai coeziunii sociale, ai ocupării, ai calității superioare a muncii și vieții. Dar sectorul educației și al cercetării a rămas profund nereformat, necorelat cu necesitățile și dinamica pieței muncii, în pofida creșterii fondurilor alocate. Bugetul anului 2007 a alocat 5,2% din PIB educației, în linie cu țările vechi membre ale UE și 0,56% din PIB pentru cercetare, dezvoltare și inovare (CDI). Creșterea calității se lasă însă așteptată. De exemplu, universitățile din România sunt plasate mult în urma primelor 500 de universități din lume, conform Topului Shanghai din 2006. Numai 1 din 10 români peste 25 de ani are o diplomă universitară, jumătate din nivelul mediu al UE-25. Înclinația spre formare profesională continuă este și ea de patru ori mai mică decât media UE.

Capacitatea de inovare a economiei românești este extrem de slabă². Astfel, România este a doua din coadă din 33 de țări. Doar doi indicatori ne plasează peste media europeană: procentul IMM care au introdus schimbări non-tehnice și vânzările de produse nou intrate pe piață. Inovarea este limitată de: slaba implementare a drepturilor de proprietate intelectuală,

de nivelul redus al formării profesionale continue și al ofertei inadecvate de capitaluri de risc, de cheltuielile publice și private mici pentru cercetare, dezvoltare și inovare, de lipsa ajutorului de stat pentru inovare, de ponderea redusă a exporturilor *high-tech* în PIB, de cheltuielile reduse pentru comunicații și tehnologia informațiilor în PIB (European Commission, 2006c). 83% din companiile românești sunt non-inovative, 3% sunt inovatori strategici și doar 2% implementează noi tehnologii (European Commission, 2006d).

România s-a angajat să mărească cheltuielile publice pentru cercetare, dezvoltare și inovare (CDI) la 1% din PIB până în 2010. Multe provocări au rămas însă fără răspuns. Până acum, în dezvoltarea capacității de inovare, politicile publice s-au concentrat cu precădere pe dezvoltarea resurselor umane și pe dezvoltarea capacității de cercetare a institutelor naționale și a universităților. S-au luat puține măsuri de creștere a capacității inovative în industrie.

Obiectivul ca 2% din PIB să reprezinte cheltuieli private pentru CDI este o utopie. Nivelul lor actual de circa 0,4% din PIB va rămâne neschimbat în absența unor instrumente publice adecvate de susținere. În acest sens, cel puțin patru provocări trebuie avute în vedere:

- nivelul extrem de redus al fondurilor publice pentru inovare: doar 10% din firmele inovative beneficiază de sprijin public;
- nivelul extrem de redus al cheltuielilor private alocate inovării: 3% din cifra de afaceri a firmelor inovative;
- inabilitatea comercializării rezultatelor cercetării și dezvoltării;
- climatul cultural nefavorabil investițiilor pentru inovare.

² Indicele agregat de inovare al României reprezintă 38% din cel al UE, iar în ultimul an România a continuat să piardă teren, făcând parte din grupul de țări care nu au reușit să recupereze disparitățile (European Commission, 2006b).

Creșterea valorii adăugate prin producție și export

De asemenea, jumătate din capacitatea de export se bazează pe resurse primare (minereuri, cărbune, sare), textile și încălțăminte ieftine etc. Obținerea unor valori adăugate superioare trebuie să se facă prin stimularea dezvoltării serviciilor și produselor industriale *high-tech*, în condițiile în care competitivitatea industriilor cu valori adăugate mici rămâne dependentă de forța de muncă slab calificată, al cărei avantaj nu poate fi păstrat decât prin salarii mici. Noile centre de dezvoltare în inginerie și software, deschise recent de câteva societăți multinaționale, sunt încurajatoare în depășirea limitelor de mai sus. Aceste centre valorifică avantajul României dat de numărul ridicat al inginerilor specializați în tehnologia informațională și comunicații (ITC) raportat la numărul de locuitori – cel mai ridicat, cu excepția Indiei. Diversificarea economiei dezvoltând sectorul IT reprezintă un factor-cheie în promovarea economiei bazate pe cunoaștere.

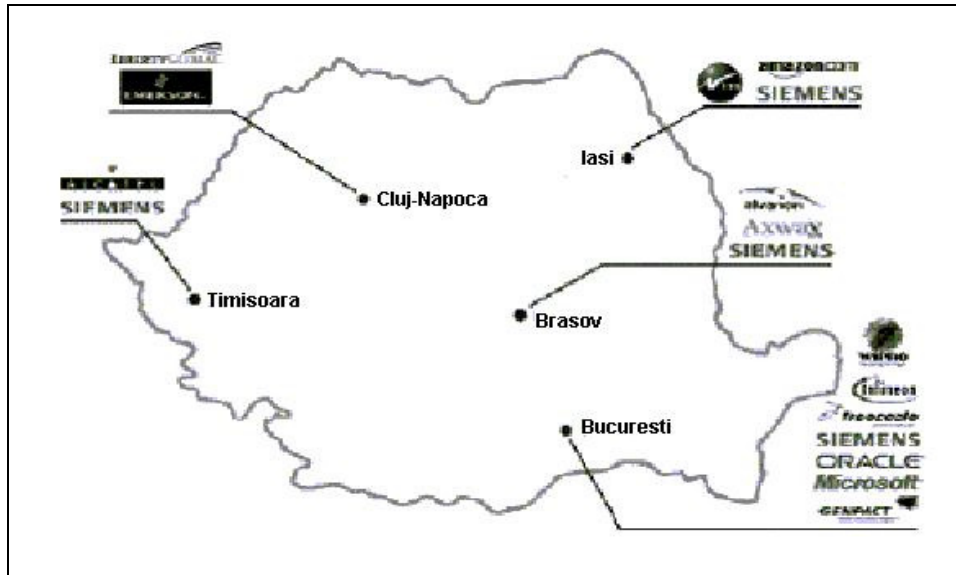
Sectorul ITC este unul din cele mai dinamice sectoare economice și un atu important al României pe piața europeană. Dinamica sa accentuată – a crescut de patru ori în ultimii șapte ani (2000-2006), și cu 25% în 2005-2006 – a dus la o contribuție actuală de 4,2% în PIB. Ponderea companiilor ITC în numărul total de firme active este de 3%, iar ponderea în numărul total de angajați din economie este de 2,3%, în 2006. Serviciile de telecomunicații predomină (3,1% din PIB), urmate fiind de industria de software și hardware (0,8%, respectiv 0,25% din PIB). Oportunitățile de dezvoltare sunt cu atât mai mari cu cât nivelul actual al cheltuielilor pentru ITC se situează doar

la jumătate din nivelul UE-15 (3% din PIB). Ca o consecință a cererii interne reduse, România este un exportator net de software (de trei ori mai mari decât importurile), dar un importator net de produse hardware. Specialiștii din domeniu consideră că actuala creștere a exporturilor este alimentată de marile companii *offshore* și de centrele de servicii, precum și de companii locale care oferă produse software patentate și servicii software în *outsourcing*.

În evoluția unei industrii locale *high-tech* au fost identificate patru stadii de valorificare a cunoștințelor (*know-how*) și în mediul economic din România post-comunistă – cu forță de muncă înalt calificată, lipsa unei piețe deschise reale și slabe abilități manageriale:

- participarea la activitatea de cercetare-dezvoltare a unei companii străine;
- furnizarea de *software* în sistem *outsourcing* pentru o companie străină;
- furnizarea de soluții software complexe, dar și deținător al unui portofoliu propriu de produse cu drepturi de copyright – care permit intrarea cu succes în competiția regională;
- preluarea unor actori economici locali de către competitori internaționali ca o încercare de a face față concurenței mondiale crescute.

România este o piață extrem de atractivă pentru *outsourcing*. Multe companii occidentale s-au arătat interesate fie de investire, fie de găsirea unui partener într-o firmă românească de software. Oracle, Hewlett-Packard, IBM, Microsoft sunt mari firme pe piața globală prezente pe piața românească de software, iar Canon CEE GMBH, Fujitsu Siemens, HP, IBM, Intel Corporation, Konica Minolta, Philips or Xerox, pe cea de *hardware*. Grupuri majore de firme IT s-au dezvoltat

Sursa: The Employer's Association of the Software and Services Industry, 2006.

Figura 8: Localizarea marilor grupuri în industria IT în România

în marile orașe, bazându-se pe contribuția majoră a universităților de profil. Cererea de forță de muncă a crescut totuși mai repede decât numărul total al absolvenților de IT (aproximativ 7000 pe an). Sistemul educațional trebuie să se adapteze urgent la această situație.

Comparativ, cifra de afaceri a sectorului farmaceutic este similară cu cea a sectorului IT însă cu un ritm de creștere semnificativ mai mic (17% anual între 1999 și 2005). Societăți multinaționale puternice au intrat pe această piață, dovădind din nou oportunitățile ei de dezvoltare. Cheltuielile de îngrijire medicală pe locuitor rămân însă de peste șase ori mai mici decât în UE-25, iar consumul de medicamente este printre cele mai reduse din Europa (mai puțin de jumătate față de nivelul Ungariei, Cehiei și Poloniei; 14% din media UE). De asemenea, importurile de produse farmaceutice acoperă 20% din

consumul național, fiind concentrate pe medicamentele sofisticate și protejate prin patent. Producătorii locali se axează pe producția de medicamente cu valori adăugate scăzute.

Pe ansamblu, piața largă a consumatorilor din României – 4,4% din populația totală a UE-27 – este în continuă expansiune, fapt care justifică rolul jucat de consumul local ca principal contributor la creșterea PIB, spre deosebire de UE-25, unde exporturile predomină. Contribuția cererii externe (export – import) la creșterea reală a PIB a rămas negativă (-4,4%). Creșterea puternică a salariilor și a creditelor de consum alimentează cererea ridicată, conducând la un deficit anual al contului curent de peste 10% din PIB. El rămâne totuși sustenabil, fiind acoperit în mare parte de încasările semnificate din privatizare și de influxurile de investiții străine directe. Cu toate acestea, declinul

Caseta 2: Imaginea competitivității României în 2006

Puncte forte și oportunități:	Puncte slabe și riscuri:
<ul style="list-style-type: none">- Politică macroeconomică stabilă;- Al 7-lea stat membru UE ca mărime (populație) pe piața europeană internă;- Cota unică de impozit 16%;- Șomaj scăzut;- Creșterea standardului de viață și a populației ocupate;- Dezinflația pare a fi sustenabilă;- O piață de consum largă și în creștere;- Avantaj (salarii) competitiv pe termen scurt;- Îmbunătățiri semnificative ale mediului economic;- Unele sectoare industriale de succes, cum ar fi IT;- Intervenție relativ redusă a Guvernului în economie;- Trend pozitiv al dezvoltării IMM;- Liberalizarea pieței telecomunicațiilor;- Existența parcurilor industriale și tehnologice, a incubatoarelor și a clusterelor;- Făcând parte din TCEE – cea mai dinamică regiune din UE, antrenează o creștere a cererii regionale fără precedent;- Surse semnificative de investiții provenite din instrumentele financiare europene – fonduri structurale și de coeziune;- Pivot regional potențial pentru transportul gazului și energiei;- Dezvoltarea exporturilor ITC și a brandurilor proprii;- Finalizarea procesului de privatizare și concentrarea pe atragerea de investiții <i>greenfield</i> bazate pe tehnologii înalte;- Furnizor de servicii pentru companii străine, în scopul atingerii țintei Barcelona de 3% din PIB pentru CDI; însă cerere internă redusă pentru CDI;- Îmbunătățirea reglementărilor privind piața concurențială;- Liberalizarea sectorului de servicii în UE-27, valorificând avantajele investițiilor transfrontaliere;- Potențial crescut de export, în conformitate cu Strategia Națională de Export;- Potențial agricol și turistic ridicat;	<ul style="list-style-type: none">- Întărirea poziției și imaginii de economie cu valoare adăugată redusă;- Pierderea de competitivitate dacă nivelul salariilor și al altor costuri vor crește mai repede decât productivitatea muncii;- Convergența prețurilor cu UE și riscul realocării investițiilor spre zone cu costuri mai mici;- Pierderi mari în sectorul energiei electrice și termice, în transportul de petrol și gaze, în rețelele de distribuție, generând costuri înalte pentru firme;- Consum de energie ridicat în economie;- Lipsa de date obiective și relevante la nivel microeconomic, utile pentru analiza competitivității; puține organizații de cercetare independente de guvern care să abordeze această chestiune;- Capacitate redusă de a implementa politici și de a forma un climat politic stabil pentru mersul economiei;- Sistemul juridic suferă de credibilitate redusă în ceea ce privește predictibilitatea și corectitudinea aplicării legii;- Pondere ridicată a agriculturii tradiționale în PIB;- Deficitul comercial în creștere;- Cultura antreprenorială limitată;- Acces limitat pentru IMM la servicii și finanțare;- Infrastructura și servicii ITC subdezvoltate;- piață internă prea puțin dezvoltată, cu o cerere nesofisticată;- Tehnologii învechite/ costuri ridicate, altele decât cele cu forța de muncă;- Niveluri reduse ale resurselor în educație și CDI, dar rezultate de calitate proastă în aceste domenii – conexiuni reduse cu economia reală;- Transfer redus de tehnologie și infrastructura precară de cercetare-dezvoltare;- Emigrarea forței de muncă înalt-calificate;- Un procent relativ mic al populației cu studii universitare; înclinație redusă pentru formare profesională continuă;- Infrastructură turistică nedezvoltată și marketing precar în domeniu;- Decalaje majore de competitivitate între zonele rurale și cele urbane;- Bariere administrative pentru firme și capcane în Codul Muncii;- Slaba capacitate de gestionare a fondurilor pentru îmbunătățirea competitivității economiei;- Percepția României ca țara din UE cu cel mai ridicat grad de corupție.

așteptat al veniturilor din privatizare în perioada 2007-2008 va accentua vulnerabilitatea externă a României, dacă producătorii locali nu vor reuși să surmonteze poziția neavantajoasă privind bunurile de import.

În anumite sectoare economice – cum ar fi industria și energia – prețurile tind să se ajusteze mai rapid la nivelul UE, inducând o creștere a costurilor cu utilitățile și alte produse intermediare. O altă îngrijorare serioasă a exportatorilor români pe piața europeană este legată de aprecierea substanțială a cursului de schimb, acompaniată de creșterea puternică a salariilor, care pot dăuna profitabilității și competitivității anumitor sectoare. În 2005, aceste presiuni au fost mult mai mari decât în oricare alt stat membru al UE. Ratele înalte ale dobânzilor, liberalizarea deplină a contului de capital și perspectiva generală pozitivă a României după aderare, vor stimula în continuare intrările de capital speculativ. Totuși, se așteaptă o apreciere modestă a cursului real de schimb.

Banca Națională și-a atins ținta de inflație de 5% pentru 2006, dar a ridicat ținta estimată pentru 2007 de la 4% la 4,4%. Această decizie ridică un nou semn de întrebare în legătură cu presiunile inflaționiste induse de creșterea puternică a cererii agregate. Nivelul ridicat al consumului public și al investițiilor în 2007-2008 vor conduce la o politică fiscală expansionistă.

Activitatea investițională este principalul motor al creșterii, pe măsură ce sunt construite și modernizate facilitățile de producție și vor demara marile proiecte publice de infrastructură. În acest context se recomandă prudență în politicile salariale și în corelarea lor cu productivitatea.

Nu putem îmbunătăți competitivitatea națională fără să depășim obstacolele existente pentru care România a fost constant criticată de UE că nu respectă normele europene decât pe hârtie. Este vorba în special de corupție, administrația publică nereformată, slaba calitate și impredictibilitatea scăzută a legislației, dar și de relativa rigiditate a codului muncii și slaba protecție a investitorilor. Toate acestea induc costuri suplimentare în mediul de afaceri.

Condițiile sociale rămân provocatoare în multe regiuni ale țării. Sărăcia se menține, cu un nivel de peste 15 procente din populație trăind sub limita sărăciei. Două treimi dintre românii săraci trăiesc în zone rurale. Amenințarea șomajului e mult mai mare, căci IMM nu sunt pregătite pentru competiția europeană. Formarea profesională a angajaților și atragerea investițiilor în afara Bucureștilor rămân obiective cruciale pentru diminuarea decalajelor dintre regiuni și pentru menținerea unui ritm înalt de creștere economică și pe termen lung.

Problemele care persistă privesc administrația publică, calitatea legislației, capcanele Codului Muncii, corupția, sărăcia, dezvoltarea rurală.

3. Compararea performanțelor Bulgariei și României

Monitorizarea rapoartelor și a clasamentelor internaționale privind factorii concurențiali naționali are menirea de a contura o imagine mai clară asupra poziției României în sistemul economic global și european. Se urmăresc: PIB pe locuitor, export și import, dezvoltarea umană, percepția corupției, competitivitatea creșterii economice, gradul de globalizare

economică, calitatea mediului economic, libertatea economică, transparența și gradul transformărilor economice în procesul tranziției. Reflectarea evoluției economiei românești ne oferă, așadar, posibilitatea de a ne raporta la tendințele globale în raport cu principalii parametri urmăriți, precum și identificarea strategiilor economice care aduc rezultate mai bune.

Alăturarea performanțelor Bulgariei se justifică din perspectiva similarității eforturilor sale cu cele ale României, sub presiunea integrării în UE la 1 ianuarie 2007.

Cele mai cuprinzătoare date asupra competitivității sunt furnizate de World Economic Forum în *Raportul asupra Competitivității Globale* și de Institute for Management Development în *Anuarul Competitivității Mondiale*. România se situează pe locul 68, respectiv 57, cu mult în urma statelor central și est europene. Indicele competitivității globale, constituit pe baza a 90 de variabile, măsoară setul de instituții, politici și factori care conduc la promovarea prosperității economice durabile în prezent și pe termen mediu (World Economic Forum, 2007). Variabilele sunt organizate pe nouă domenii, fiecare reprezentând o arie considerată factor dominant în determinarea competitivității. *Anuarul Competitivității Mondiale*, cu cele 312 variabile, descrie rezultatele țărilor și firmelor în crearea și valorificarea bunăstării lor.

Rapoartele precedente le sunt asociate altele, precum analiza Băncii Mondiale cu privire la ușurința de a derula afaceri sau cea a *Heritage Foundation* cu privire la indicii de libertate economică. Metodologiile aplicate nu sunt lipsite însă de critici. De exemplu, efectele pozitive ale unei fiscalități reduse sunt mult mai disputate decât importanța statului de drept, a absenței corupției, a inflației re-

duse sau a drepturilor de proprietate. Unele dintre țările cele mai bine plasate în funcție de indicele libertății economice, cum ar fi Islanda (locul 5), Danemarca (8), Finlanda (12) sau Suedia (19), sunt recunoscute ca fiind națiunile cu cel mai dezvoltat nivel al bunăstării sociale, în opoziție cu principiile *laissez-faire*.

Pe de altă parte, Banca Mondială argumentează că reglementările mediului economic sunt mult mai importante decât consumul guvernamental. Totodată, ea este și un suporter al reducerii sărăciei – prin creștere economică – dar nu crede în aplicabilitatea politicilor *laissez-faire* ca mijloace eficiente de reducere a inegalităților la nivel național. Raportul Competitivității Globale ia în calcul și alți factori ai creșterii economice precum infrastructura, sănătatea și educația.

Intensitatea și magnitudinea transformărilor economice (ca de altfel și cele politice), estimate cu ajutorul Indicelui Bertelsmann, rămân relevante pentru economiile post-tranziție. Slovenia, Estonia și Republica Cehă au cele mai consolidate economii de piață. România se clasează pe ultimul loc în grupul economiilor de piață în curs de consolidare, chiar și în urma Bulgariei.

România a urcat în ultimii ani în clasamentele internaționale (cu puține excepții: competitivitatea economică globală, respectarea contractelor – unde a pierdut un loc, ușurința de obținere a creditelor – unde a pierdut 7 locuri, dar rămâne ade-seori în urma Bulgariei.

Precondițiile rămân favorabile pentru dezvoltarea pe termen mediu și lung. Investitorii strategici își ajustează percepțiile asupra riscului, în concordanță cu voturile de încredere primite de la instituții internaționale prestigioase:

- Banca Mondială ne plasează locul 2 în

Tabelul 1: România și Bulgaria în clasamentele internaționale, 2006¹

Indicatori de competitivitate	Clasament		Țări aflate în topul clasamentului
	Ro	Bg	
PIB (PPC)	44	66	SUA
Populație ²	51	94	China
PIB (PPC) pe locuitor ²	65	64	Luxemburg
Competitivitate globală ³	68	72	Elveția
Competitivitate mondială ⁴	57	-	-
Exporturi ²	55	69	UE
Exporturi pe locuitor ²	60	58	Singapore
Importuri ²	44	65	USA
Dezvoltare umană ⁵	60	54	Norvegia
Calitatea vieții ⁶	58	-	Irlanda
Percepția gradului de corupție ⁷	84	57	Finlanda, Islanda, N. Zeel.
Libertate economică ⁸	92	64	Hong Kong
Globalizarea economiei ⁹	30	-	Singapore
Ușurința de derulare a afaceri ¹⁰	49	54	Singapore
Capacitatea de inovare ¹¹	32	26	Suedia
Indicele Bertelsmann al transformării economice ¹²	19	16	Slovenia
Indicele performanței ISD ¹³	24	9	Azerbaijan
Producția agricolă ¹⁴	32	76	China
Producția industrială ¹⁵	53	72	UE
Producția de servicii ¹⁵	50	67	SUA
Consumul de energie electrică ¹⁶	41	55	SUA
Consumul de gaz natural ¹⁷	32	55	SUA
Emisie CO ₂ pe locuitor ¹⁸	84	71	Insulele Virgine ale SUA

Surse: 1) International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, estimări pentru 2006 – din 176 de țări;

2) CIA World Facts Book 2006 – out of 232 countries;

3) World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 2006-2007 – out of 125 countries;

4) IMD International: World Competitiveness Yearbook 2006 – out of 61 economies;

5) Human Development Report 2006 – out of 177 countries;

6) The Economist: The World in 2005 – Worldwide quality-of-life index, 2005 – out of 111 countries

7) Transparency International: Global Perception Report 2006 – out of 163 countries;

8) Heritage Foundation: Index of Economic Freedom 2006 – out of 161 countries;

9) AT Kearney: Foreign Policy Globalization Index 2006 – out of 62 countries;

10) World Bank, Doing Business in 2006 – out of 175 countries;

11) European Commission: European Innovation Scoreboard 2006 – out of 33 European countries;

12) Bertelsmann "Economic Transformation" index, 2006 – out of 119 economies;

13) United Nations Conference on Trade and Development: Foreign Direct Investment Performance Index 2006 – out of 141 economies

14) CIA World Facts Book 2006 – out of 162 countries;

15) CIA World Facts Book 2006 – out of 163 countries;

16) CIA World FactBook 2006 – out of 196 countries;

17) CIA World FactBook 2006 – out of 213 countries;

18) US Department of Energy's Carbon Dioxide Information Analysis Center (CDIAC) for the United Nations Statistics Division – out of 182 countries.

lume și pe primul loc în Europa în termeni de viteză și calitate a reformei mediului economic, rapiditate și calitate în reformele din mediul economic. Totuși, România se situează abia pe locul 49 în lume din perspectiva mediului propice în economie (2006).

- Apoi, conform Indicelui Bertelsmann, România este clasată pe locul 2 în rândul țărilor cu cea mai mare transformare economică. Pe primul loc se află Pakistanul.
- În ceea ce privește performanța investițiilor străine directe, România se situează pe locul 24 din 141 de state analizate de Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD) – cu 7 locuri mai sus decât anul trecut. Cadrul legislativ favorabil și introducerea cotei unice de impozitare de 16% au constituit principalele motive de schimbare.
- Agenția de risc *Moody Investors Service Inc* a îmbunătățit ratingul pentru datoria externă pe termen lung la Baa3 – “gradul de investiții” – de la Ba1. Chiar și așa, Tabelul 1 relevă faptul că România se află nu numai în urma celor 25 de state membre, ci și în urma Bulgariei. Excepțiile constau în:
 - *competitivitatea globală* – din cauza scăderii cu 11 locuri a Bulgariei în 2006;
 - *mediul economic propice* – România a urcat 22 de locuri în 2006, în comparație cu saltul Bulgariei de doar 5 locuri; un avantaj competitiv al mediului economic românesc este dat de ușurința de a începe o afacere, care ne situează pe locul 7 în lume, spre deosebire de Bulgaria, locul 85. Totuși, performanțele vecinilor noștri în domeniul inovării, al obținerii de credite, al înregistrării unei proprietăți și al în-

cheierii unei afaceri, sunt asociate și unei capacități superioare de atragere a *investițiilor străine directe*.

De fapt, ambele state au un drum lung de parcurs până la nivelul statelor care impun standardele globale de dezvoltare economică, pornind de la PIB, până la emisiile de dioxid de carbon pe locuitor.

4. Politici de creștere a competitivității

Puține inițiative de politică economică au vizat în mod direct creșterea competitivității în România. Ele au pornit de la abordări sectoriale și au avut un impact haotic asupra întregii economii:

- Strategia națională de export 2006-2009;
- Planul Național pentru Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2004-2006, respectiv 2007-2013;
- Programul Național pentru Creșterea Competitivității produselor industriale 2002-2005 și 2006-prezent;
- Planul Sectorial pentru CDI în Industrie 2006-2008.

Integrarea României în UE aduce un element de relativă noutate în procesul de elaborare a politicilor publice. Pregătirea unor strategii naționale de dezvoltare coerente, comprehensive și orientate pe termen lung, în UE-12 și în particular România, constituie o oportunitate pentru a corela aceste strategii cu resursele disponibile și clar delimitate.

Acesta este cazul *Planului Național de Dezvoltare pentru 2007-2013* (PND 2007-2013), care se axează pe creșterea economică durabilă și pe competitivitate ca obiectiv prioritar al Guvernului României. Viziunea sa strategică vizează reducerea decalajului PIB pe locuitor față de

media UE cu cel puțin 10 puncte procentuale în următorii șapte ani. Obiectivul creșterii competitivității este preluat în *Cadrul Național Strategic de Referință 2007-2013* (CNSR 2007-2013), conturat pe baza PND 2007-2013.

Două limite ale acestei abordări a competitivității naționale s-ar în evidența. În primul rând, se dă prioritate investițiilor publice pentru dezvoltare, orientate doar spre obiectivele compatibile cu domeniile de intervenție ale Fondurilor Structurale și de Coeziune. Fondurile europene alocate sunt de 58,7 de miliarde de euro, din care 43% provin din bugetul UE. Totuși, acest plan nu poate înlocui o strategie veritabilă a competitivității naționale, spațiu spre care ar trebui să se orienteze eforturile guvernamentale în perioada post-aderare.

În al doilea rând, valorificarea beneficiilor aderării la UE ar trebui să pornească de la o viziune de dezvoltare strategică pe un termen mult mai lung, care să favorizeze o creștere economică anuală de cel puțin 7% în următoarele trei decenii (comparativ cu o medie de 5,5% între 2000-2006). Acesta este cadrul care ne poate garanta convergența reală spre standardele UE în următorii 25-30 de ani. Pentru a atinge un astfel de obiectiv avem nevoie de o productivitate economică superioară, pe baza alocării eficiente a resurselor, creșterii investițiilor directe naționale și străine dar și a unui mediu de afaceri centrat pe tehnologii înalte.

4.1. Stabilirea priorităților

Statele membre au elaborat strategii în contexte diferite, cu priorități și modalități de implementare diverse. *Centrul de Cercetare al Politicilor Publice Europene*

identifică trei tipuri de strategii, pornind de la obiectivul principal al fiecărui guvern:

- *strategii de convergență* – caracteristice noilor state membre UE-12;
- *strategii de competitivitate regională* – multe din vechile state membre ale UE-15;
- *strategii "mixte"*: Grecia, Italia, Portugalia, Spania.

Prioritățile strategiei românești a competitivității se încadrează îndeaproape de caracteristicile primului grup.

Șapte instrumente sectoriale (Programe Operaționale – OP) sunt utilizate pentru realizarea obiectivelor CNSR. Unul dintre ele este orientat în mod direct spre competitivitatea economică: *Programul Operațional Sectorial "Creșterea competitivității economice"* (SOP IEC).

El răspunde de creșterea productivității muncii în România cu o medie anuală de 5,5%, reducând decalajele față de productivitatea medie din UE. Luând în calcul viteza de creștere a productivității muncii în UE de 1% anual până în 2013, acest obiectiv va permite României să atingă în următorii șapte ani un nivel de 55% din productivitatea UE. Eforturile se vor concentra pe *cinci axe prioritare*:

1. Un sistem de producție inovativ;
2. Cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare pentru competitivitate;
3. Tehnologia informațiilor și a comunicațiilor în sectorul public și privat;
4. Creșterea eficienței energetice și dezvoltare durabilă a sistemului energetic;
5. Promovarea României ca o destinație atractivă pentru turism și afaceri.

Lor li se adaugă componenta de asistență tehnică.

Contribuția Fondului European de Dezvoltare Regională (FEDR) este de 2,55 miliarde euro pentru 2007-2013,

adică 13,3% din contribuția comunitară totală alocată CNSR românesc. Un fond aproape dublu este alocat infrastructurii de transport, fiind urmat îndeaproape de

cel pentru mediu. Dezvoltarea regională și a resurselor umane primesc fiecare în parte cu 50% mai multă finanțare decât programul competitivității (Figura 9).

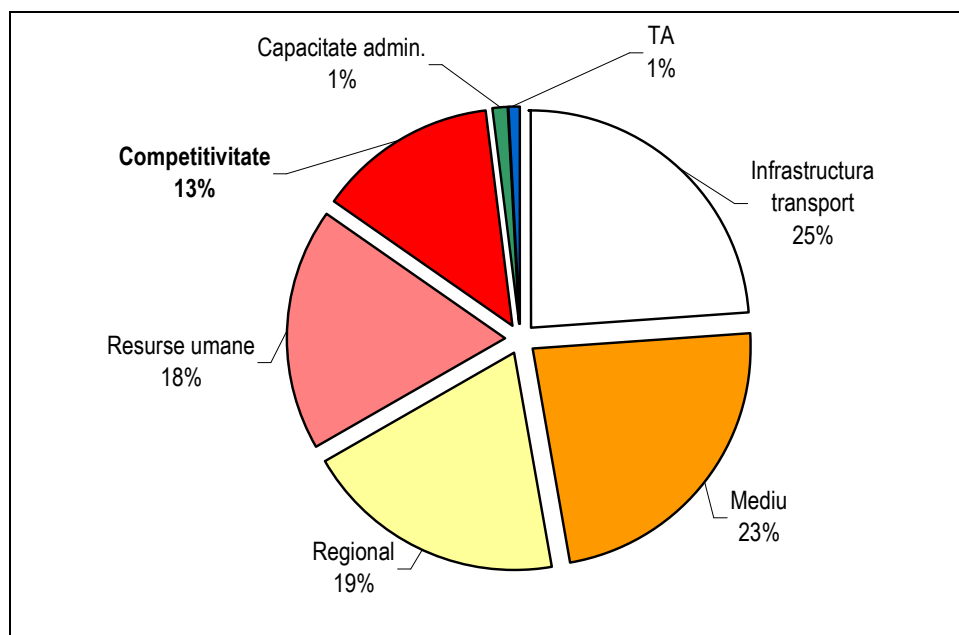

Figura 9: Alocări pe programe operaționale în România, 2007-2013

În cadrul celui din urmă, axa prioritară 1 beneficiază de cea mai mare alocare financiară (31%) din totalul FEDR (Figurile 10 și 11 pentru sursele de finanțare alocate fiecărei axe prioritare în parte).

Importanța relativă acordată programului operațional al competitivității în funcție de fondurile europene alocate (FEDR+FSE+FC) este mai mare în România decât în Polonia, dar mai mică decât în Bulgaria, Estonia, Republica Cehă, Slovacia, Ungaria și Letonia (Tabelul 2). Irlanda este menționată de majoritatea

studiilor de specialitate ca un exemplu de “bune practici” în gestiunea fondurilor publice europene. Ea excelează în integrarea asistenței comunitare într-un cadru politic macroeconomic coerent, însoțit de un consens social puternic. Irlandezii au stabilit ca prioritate de finanțare domeniul resurselor umane, alocând în ultima decadă 35% din totalul fondurilor structurale, spre deosebire de celelalte state europene, care au alocat în medie 25% pentru educație și pregătire profesională (Figura 12).

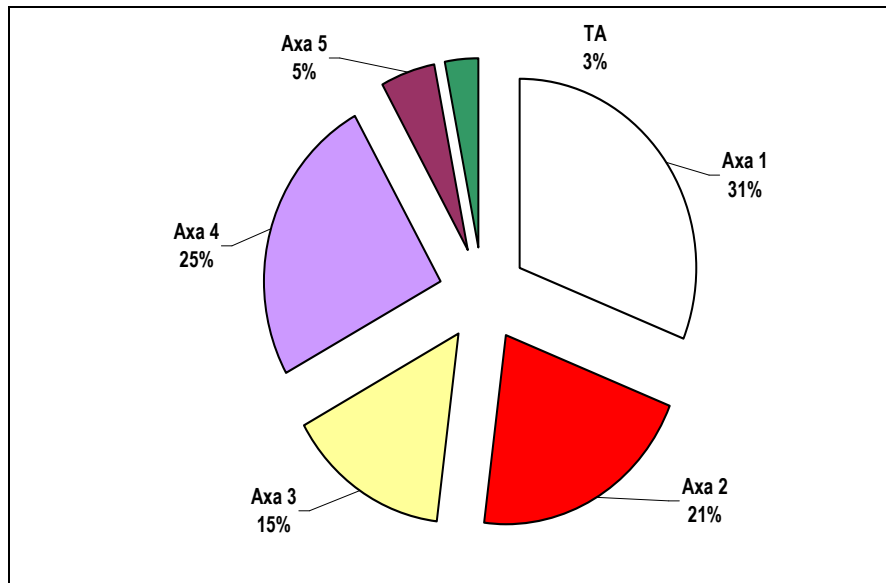

Figura 10: Alocări din FEDER pentru POS Competitivitate pe axe prioritare, 2007-2013

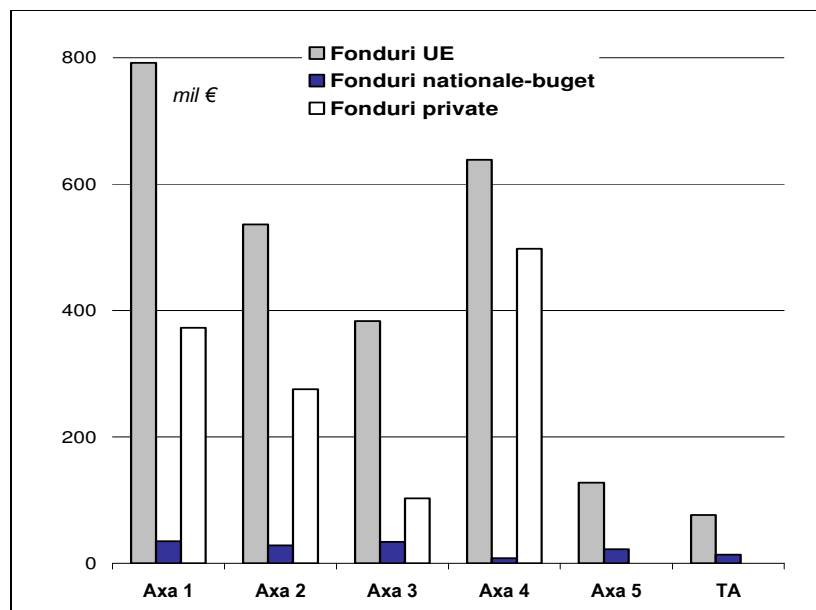

Figura 11: POS Competitivitate pe surse de finanțare, 2007-2013

Tabelul 2: Alocarea fondurilor pentru competitivitate în state noi membre, 2007-2013

	Fonduri totale (mld. euro)	Din care pentru competitivitate:	
Polonia	55,3	12,7%	Competitivitate economică
România	19,2	13,3%	Competitivitate economică
Bulgaria	5,9	14,2%	Competitivitate
Estonia	-	14,8%	Mediu de afaceri – 13,7% Cercetare și dezvoltare – 11%
Republica Cehă	26,6	18,0%	Mediu de afaceri și inovare – 12% Cercetare, dezvoltare și inovare – 6%
Lituania	4,0	19,2%	Competitivitate și economia cunoașterii
Slovacia	10,0	20,8%	Inovație și economie bazată pe cunoaștere
Ungaria	24,0	31,3%	Competitivitate incluzând aici și cele 20% alocate infrastructurii de transport.

Sursa: Date din CEE Bankwatch Network, Mar 2006

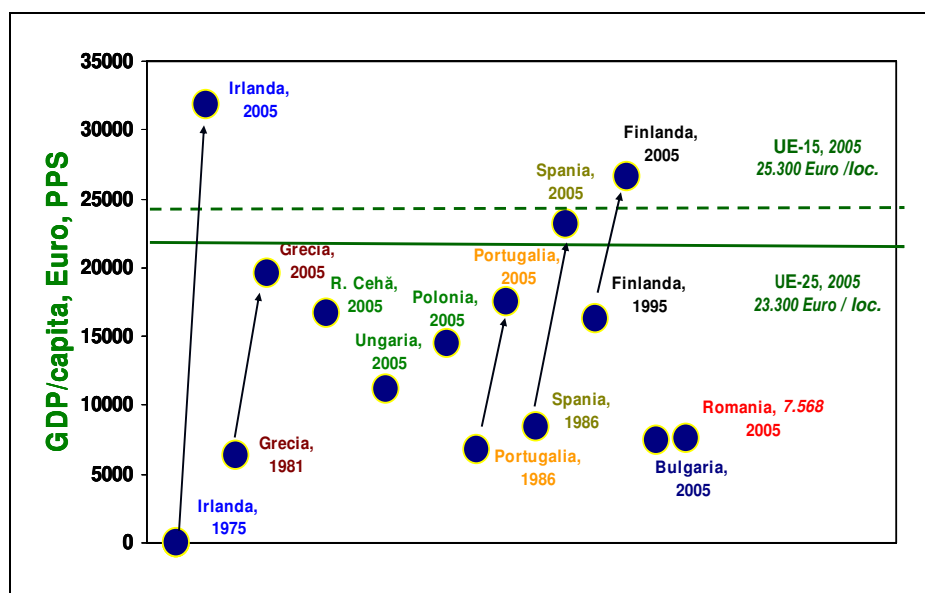

Figura 12: Creșterea economică după aderare

4.2. Dimensiunea teritorială a investițiilor în inovare

Programul sectorial de competitivitate nu își concentrează prioritățile și eforturile financiare pe poli de creștere, nici pe regiuni dezavantajate, urbane sau rurale, în pofida specificului României (resurse naturale, agricole; potențial turistic; decalaje uriașe în distribuția regională a veniturilor, întreprinderilor, a capacității de cercetare și dezvoltare; provocările sociale rurale etc.).

Capacitatea regională de dezvoltare și implementare a politicilor de inovare depinde nu numai de propriile puncte forte și slăbiciuni, ci și de diversitatea cadrului de reglementare națională și de cooperarea tuturor părților interesate la nivel regional.

În fapt, granturile directe oferite întreprinderilor reprezintă cel mai important instrument pentru creșterea capacității de absorbție a CDI în România. Guvernul justifică această abordare prin faptul că întregul teritoriu al României cade sub incidența obiectivului de convergență și că sunt urmărite liniile de acțiune propuse de UE. Abordarea este extinsă și asupra sectorului energetic, sectoarelor tradiționale și întreprinderilor mici și mijlocii, expuse concurenței globale și supuse unor eforturi suplimentare pentru a rămâne competitive.

La nivel european, abordările diferite preiau dimensiunea teritorială astfel:

- *Zone cu potențial*-poli de creștere potențiali, poli de competitivitate și de excelență (de exemplu Austria, Republica Cehă, Grecia, Franța, Italia, Olanda, Polonia);
- *Zone dezavantajate* cu alocări preferențiale (de exemplu Republica Cehă, Letonia, Polonia, Slovenia);

- *Programe operaționale multi-regionale, teritoriale* (Grecia, Ungaria, Polonia, România);
- *Suport pentru tipuri specifice de teritoriu:*
 - Zone urbane precum regiunile metropolitane (UK); districte urbane (Republica Cehă); zone urbane majore (Belgia, Finlanda); sisteme urbane (Italia); orașe de intrare (Irlanda); centrele urbane durabile (Grecia);
 - Zone rurale (Republica Cehă, Grecia, Polonia, Spania);
 - Zone periferice (Finlanda, Grecia);
 - Insule (Malta).

Așadar, nu există o “strategie miraculoasă” ca să transforme o economie într-una mai inovativă. Recomandările principale ale Comisiei Europene pentru următorii șapte ani sunt (European Commission, 2006e):

- Identificarea unui număr limitat de priorități pentru politicile regionale de inovare orientate spre dezvoltarea avantajului competitiv local;
- Orientarea sprijinului cu precădere spre cererea de inovare decât spre ofertă;
- Sprijinirea altor forme de inovare alături de cele orientate direct spre tehnologie;
- Investiții suficiente în capitalul uman;
- Asigurarea unei coordonări mai eficiente a politicilor de inovare.

Pe ansamblu, responsabilitatea aparține Autorității de Management al Programului Operațional de Competitivitate din cadrul Ministerului Economiei și Comerțului. Ea urmărește constant implementarea directivelor exprimate în cadrul CNSR. La nivel funcțional mai e nevoie de acțiuni suplimentare:

- Stabilirea unui sistem de selecție transparent și eficient a proiectelor care urmează a fi finanțate;

- Introducerea unei mai mari flexibilități în aplicarea politicii;
- Îmbunătățirea monitorizării și a procesului de evaluare urmărind creșterea valorii adăugate a intervențiilor publice.

Creșterea competitivitatea are însă la bază un proces de jos în sus de elaborare a politicilor publice (*bottom-up process*). Guvernul central este singurul care înainteză propuneri de politici publice, ia decizii și introduce stimulente. Rolurile și responsabilitățile ar trebui descentralizate, astfel încât dezvoltarea economică a României să pornească de la o colaborare implicând nivele administrative multiple, companii, instituții de cercetare și învățământ, alte instituții și indivizi care își pot asuma această responsabilitate.

5. Recomandări finale

Folosirea eficientă a fondurilor europene pentru creșterea competitivității în mediului economic. Prioritățile europene de alocare a fondurilor structurale și de coeziune cunosc o reorientare dinspre:

- scheme de investiții (adesea prin granturi), orientate în special spre *start-up*-uri și IMM;
 - crearea centrelor de afaceri și sprijinul echipării lor;
 - dezvoltarea/reabilitarea spațiilor industriale;
- către noi priorități:
- cooperarea între firme/ rețele de afaceri;
 - servicii de consultanță pentru afaceri (planificare strategică, internaționalizare etc);
 - servicii de afaceri multiple și integrate în cadrul centrelor de afaceri;
 - sprijinirea *start-up*-urilor (absolvenți de facultate, antreprenori tineri, femei,

activități inovative, domenii cu potențial ridicat de generare de locuri de muncă);

- accesul la finanțări pentru micro-întreprinderi și antreprenoriat local.

Utilizarea eficientă a fondurilor europene pentru locuri de muncă mai multe și mai bune.

Au loc mutații dinspre:

- măsurile de formare profesională orientate spre aptitudini generale (angajat /șomer);
- programele de formare profesională orientate spre sectoare specifice;
- investițiile în infrastructura de formare profesională;

spre:

- formarea profesională centrată pe grupuri specifice – femei, tineri, imigranți, persoane cu dizabilități;
- dezvoltarea unor metode noi de formare profesională (tehnici de predare a TIC, învățământ la distanță, managementul dezvoltării resurselor umane);
- formarea profesională orientată spre inovare și TIC.

Utilizarea eficientă a fondurilor europene pentru inovare și economia cunoașterii.

Asistența financiară se orientează dinspre:

- investiții în infrastructura de cercetare, dezvoltare și inovare – parcuri științifice, centre tehnologice, facilități universitare;
- stimulente pentru CDI în mediul privat;

spre:

- sprijinul integrat (abordări sistemice de inovare regională) – servicii de cercetare, antreprenoriat, formare profesională, consultanță pentru afaceri;
- extinderea legăturilor de cercetare în mediul privat spre rețele de inovare;

- accesul la și utilizarea TIC în cadrul afacerilor (comerțul electronic), a comunităților locale și a sectorului public;
- accesul la finanțare specializată (de exemplu capitalul de risc: “*risk capital*”, “*venture capital*”, “*seed capital*”);
- orientarea spre mediul înconjurător a CDI;
- capitalul uman – formarea profesională a cercetătorilor.

Utilizarea eficientă a fondurilor europene pentru protejarea mediului înconjurător.

În timp ce încă este necesar un suport semnificativ pentru:

- proiecte de infrastructură de mediu;
- curățarea și reabilitarea zonelor contaminate;
- identificarea și protejarea zonelor de interes ecologic,

se impune concomitent mai mult sprijin pentru:

- managementul energetic și ecologic la nivelul companiilor;
- dezvoltarea zonelor verzi, a spațiilor deschise, a parcurilor naturale, a zonelor protejate;
- investiții în resurse energetice regenerabile;
- managementul dezvoltării durabile/proiecte de monitorizare;
- conservarea biodiversității.

Trebuie să ne propunem să ajungem în primele 30 de țări ale lumii ca performanță economică.

Fondurile naționale publice și private trebuie să acompanieze sprijinul european pentru îmbunătățirea factorilor de competitivitate. Nu putem, desigur, excela la fiecare capitol. Politicile guvernamentale ar trebui totuși să-și adapteze strategiile de dezvoltare nu doar la resursele și com-

petențele interne ci și la schimbările globale. Implicit, putem urmări “cea mai bună practică” la nivel mondial pentru fiecare factor de competitivitate în parte care poate fi îmbunătățit. Creșterea competitivității va atrage poziționări mai favorabile în clasificările internaționale și, mai important, o integrare mai adâncă în rândul economiilor dezvoltate.

Eforturile noastre ar trebui să vizeze valori adăugate mai mari. Decât să încercăm să recâștigăm avantajul salariilor mici și al forței de muncă slab calificate, ar trebui să facem trei pași esențiali:

- încurajarea tranziției spre activități cu o valoare adăugată mai mare;
- identificarea și exploatarea avantajului nostru competitiv (de exemplu oameni de știință, ingineri, informaticieni foarte bine pregătiți dar plătiți cu salarii modeste);
- continuarea reformelor favorabile concurenței, antreprenoriatului și flexibilității mediului de afaceri;

Tranziția spre activități cu valori adăugate mari nu poate avea loc pe fondul apariției unor industrii cu totul noi (ca de pildă cele bazate pe *high-tech*, pe bio- și nano-tehnologii), ci pe fondul evoluției naturale a companiilor din industriile existente³. Pe măsură ce industriile inten-

³ În nordul Italiei, de pildă, industria textilă și majoritatea producției de confecții a fost delocalizată spre zonele cu costuri mici, fără a influența însă șomajul. Numărul de angajați s-a menținut constant datorită relocalării surselor companiilor spre activități de design, marketing și spre coordonarea rețelelor globale de producție. Tendințe similare sunt observabile și în țările în dezvoltare: companiile pornesc în industrii ușoare, intensive în forță de muncă, și urcă pe scara valorii adăugate spre activități mai profitabile, pe fondul experienței acumulate.

sive în forță de muncă slab calificată se orientează spre alte zone, România ar trebui să reziste tentației de a le aduce înapoi prin scutiri de taxe sau alte facilități fiscale. Astfel de inițiative nu pot să influențeze semnificativ investițiile străine și nu pot să compenseze pe termen lung ritmul de creștere al salariilor. În unele cazuri, ele ar putea chiar antrena suprainvestiții contraproductive. În schimb, Guvernul ar putea folosi fondurile pentru îmbunătățirea rețelelor de transport, de energie și telecomunicații. O direcție strategică ar trebui să fie orientată spre captarea unei părți cât mai mari din noul val al investițiilor străine în Europa Centrală și de Est bazate pe cercetare și dezvoltare, *outsourcing* în industriile și serviciile bazate pe valori adăugate mari. În plus, decidenții publici trebuie să promoveze concurența în sens larg, astfel încât companiile să fie obligate să își îmbunătățească operațiunile, să adopte cele mai bune practici și să inoveze. Previzionarea schimbărilor în mediul global de afaceri devine din ce în ce mai mult etapă integrată și explicită a procesului de elaborare a politicilor publice.

Înființarea unui Institut Român al Competitivității (IRC).

IRC ar trebui să ia forma unui *think-tank* bazat pe un parteneriat public-privat și orientat spre analiza politicilor economice curente și viitoare⁴. Expertizele sale

ar trebui să ofere răspunsuri viabile la următoarele întrebări și să contureze opțiuni de politică economică pentru decidenții publici:

- Care este impactul politicilor actuale asupra competitivității economiei românești?
- Ce rol trebuie să jucăm pe piața internă unică europeană?
- Ce valori specifică sau unice putem oferi pentru localizarea afacerilor?
- Pentru ce tip de afaceri poate deveni România competitivă?

Institutul Român al Competitivității poate deveni și un factor central de facilitare a cooperării în regiune. Planul de acțiune n-ar trebui să fie foarte sofisticat. Nu putem omite totuși necesitatea stringentă a elaborării unei baze de date comprehensive pentru analiza competitivității și a studiilor de caz de succes. În sfârșit, dar nu în ultimul rând, membrii IRC ar trebui să urmeze programe de formare profesională de elită, în special pe domeniul competitivității microeconomice și al politicilor publice, explorând totodată programele standard ale guvernelor europene, americane sau asiatice. Condițiile absolut necesare sunt: un *leadership* puternic, cercetare de elită mondială, cadru intelectual clar, incluziune, continuitate și independență.

vechi consiliu, cel irlandez, utilizează o structură piramidală a competitivității care simplifică plurivalența factorilor naționali de competitivitate. Ea distinge în special inputurile publice – legate de mediul de afaceri, de infrastructura fizică și a cunoașterii – de condițiile esențiale ale competitivității – incluzând aici indicatori ai performanței afacerilor precum productivitatea, oferta de muncă, prețurile și costurile aferente afacerilor.

⁴ Unele țări au consilii naționale de competitivitate. Irlanda (1997), Grecia (2003), Croația (2004) și Filipine (2006) au instituții consultative și agenții guvernamentale specializate pe probleme de competitivitate. Ultimul consiliu a luat naștere la inițiativa și cu sprijinul financiar al Confederației Exportatorilor din Filipine, ca parte componentă a agendei de acțiune naționale pentru eficientizarea afacerilor. Cel mai

Bibliografie

- Bachtler, J., *Knowledge and Innovation for Growth – Challenges for Structural Funds to Deliver the Lisbon Strategy*, European Policies Research Centre, Nov. 2006.
- Conway, P.; Rosa, Donato de; Nicoletti, G. și Steiner, F., *Regulation, Competition and Productivity Convergence*, 'OECD Economics Department Working Papers', nr.509, OECD, Paris, Sept. 2006.
- EIU, *Central Eastern Europe and Its Place in Global Business*, presentation, Jan. 2007, forthcoming in the second edition of Pacek, Nenad și Thorniley, Daniel, 'Emerging Markets', to be published by summer 2007.
- European Commission, *EU's Autumn Forecast Report*, November 6, 2006a.
- European Commission, *European Trend-chart – Romania 2005*, January, 2006b.
- European Commission, *European Innovation Scoreboard*, 2006c.
- European Commission, CIS 3 Report of the National Institute of Statistics, 2006d.
- European Commission, Directorate-general Regional Policy, *Innovation in the National Strategic Reference Frameworks*, 31 October 2006e.
- European Policies Research Centers, *The National Strategic Reference Frameworks: between Myths and Realities*, Strategic Planning for Structural Funds Programmes in 2007 – 2013, IQ-NET 10th Anniversary Conference, Hampden Park, June 2006.
- Government of Romania, *National Development Plan 2007 – 2013*, 2006.
- Government of Romania, *National Strategic Reference Framework 2007 – 2013*, second draft, Oct. 2006.
- Government of Romania, *Sectoral Operational Programme "INCREASE OF ECONOMIC COMPETITIVENESS"*, second draft, Ministry of Economy and Trade, Nov. 2006.
- Government of Romania, *National Reform Plan*, 2006.
- Heritage Foundation, *Index of Economic Freedom*, 2006.
- Hunya, G., *EU Membership – Support and Challenge to the Competitiveness of the Polish and Romania Economies*, lucrare prezentată la "EUIJ Kansai", 9 decembrie 2006 și la "EUIJ Tokyo", 11 decembrie 2006.
- IMF, *Economic Indicators for Romania, 2004-2007*, 'IMF World Economic Outlook', IMF, April 2006.
- Krugman, P., *Competitiveness: A Dangerous Obsession*, 'Foreign Affairs', March/April 1994.
- Landesmann, M. și Wörz, J., *CEECs' Competitiveness in the Global Context*, 'WIIW Research Reports', nr.327, May 2006.
- Mansoor, A. și Quillin, B., 'Migration and Remittances: Eastern Europe and the Former Soviet Union', World Bank, 2007.
- National Commission for Economic Forecasting, *Romania on the Path towards European Union, through Development of the Knowledge-based Economy*, Conference on Medium-Term Economic Assessment – CMTEA, Sofia, 29-30 September 2005.
- National Institute of Statistics – Romania, *Main Macroeconomic Indicators*, trim.III, 2006.
- OECD, *ICT and Economic Growth: Evidence from OECD Countries, Industries and Firms*, 2003.
- Porter, M. E., 'The Competitive Advantage of Nations', Macmillan, London, 1990.
- Porter, M. E., *Raising Indonesia's Competitiveness*, presentation in Jakarta, Indonesia, 28 November 2006.
- World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2006-07*, 2007.

Anexa 1

Indicatori macroeconomici și mediul economic*

Indicators		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Gross Domestic Product	Mil. euro			52,606	60,784	79,258	95,858	112,128	127,027	141,149	154,090
Economic growth	%	5,7	5,1	5,2	8,3	4,1	7,0	6,5	6,3	5,9	5,6
Gross added value in industry	%	4,4	5,1	4,6	6,8	2,5	6,4	4,8	5,2	5,4	5,6
Private sector in GDP	%	68,0	69,4	67,7	72,2	70,4	71,4	-	-	-	-
Domestic demand	%	8,4	3,9	8,4	12,1	8,3	9,5	8,6	7,8	7,3	6,9
FOB Export	Mil. euro	12722,0	14675,0	15614,0	18934,7	22255,1	26100	30550	34750	39300	44400
CIF Import	Mil. euro	17383,0	18881,0	21201,0	26281,0	32568,5	40260	36100	52300	58790	65850
FOB / CIF trade balance	Mil. euro	-4661,0	-4206,0	-5587,0	-7346,3	-10313,4	-14160	-15550	-17550	-19490	-21450
Foreign direct investments (Balance of Payments)	Mil. euro	1312	1194	1910	5127	5237	8500	5800	5600	5600	5600
Inflation rate (December / December)	%	30,3	17,8	14,1	9,3	8,6	4,7	4,5	3,5	3,0	2,5
Exchange rate RON/EUR	%	2,6027	3,1255	3,7556	4,0532	3,6234	3,525	3,43	3,38	3,35	3,35
Budgetary deficit in GDP	%	3,6	3,0	2,7	2,1	0,8	1,4	2,8	2,7	2,2	2,0
Number of employees in economy, out of which:	1000 pers.	4,619	4,568	4,591	4,469	4,559	4,615	4,745	4,825	4,900	4,960
• Industry (total), out of which:	%	41,2	41,4	40,3	39,0	36,7	35,5	34,6	33,8	33,0	32,4
- Extractive industry	%	7,4	7,2	6,9	6,8	6,8	6,3	6,1	5,8	5,6	5,3
- Processing industry	%	83,6	84,3	85,6	85,7	85,2	85,6	85,7	85,9	86,1	86,3
- Electricity and heating energy, gas and water	%	8,9	8,5	7,5	7,6	8,0	8,0	8,2	8,2	8,3	8,4
Unemployment rate	%, end of the period	8,8	8,4	7,4	6,3	5,9	5,4	5,3	5,1	5,0	4,9
Labour productivity per employee, in industry	%	6,7	5,0	5,4	11,8	7,0	7,4	5,5	5,8	6,0	6,2
Average gross wage											
- gross	Euro	162	170	177	202	267	323	370	414	458	499
- real	%	5,0	2,4	10,8	10,5	14,3	8,8	6,5	7,9	5,5	5,3
Unit labour cost											
- nominal	%			16,3	11,4	12,7	8,6	5,3	3,6	3,4	3,3
- real	%			-6,1	-3,2	0,6	-1,2	-1,4	-1,3	-0,5	-0,1

Notă: * estimări pentru 2006-2010.

Sursa: Institutul Național de Statistică, Comisia Națională de Prognoză, Banca Națională a României, Agenția Română pentru Investiții Străine, Oficiul Național al Registrului Comerțului, 2006.